

“EXISTĂ VIAȚĂ ȘI DUPĂ MANUALE?”

Prof. Grecu Iulia Magdalena,
Liceul de Arte, *Ionel Perlea*, Slobozia

Introducerea pe care o fac astăzi scenariului didactic pe care îl voi propune are ca punct de plecare articolele publicate în dosarul revistei *Dilema Veche*, nr. 712, din 12-18 octombrie 2017. Publicația acordă spații largi problemei manualului unic, manualelor de clasa a V-a, paradigmei noi, curriculumului modernizat, simplificat. Florentina Sâmișăian, Horia Corcheș, Monica Onojescu, Ioana Nanu, Mircea Vasilescu, Adina Popescu sunt doar câțiva dintre profesorii care își expun părerile despre un aspect care ne aduce și pe noi, profesorii ialomițeni, astăzi aici.

Suntem aici pentru a înțelege, a interioriza și a personaliza o schimbare: NOUA viziune asupra programei de limba și literatura română la gimnaziu, problematica și structura acesteia, reflectate în oglinda unui NOU manual de clasa a V-a. Și, inevitabil, de clasa VI-a, a VII-a și a VIII-a. Sunt absolut sigură că la ora aceasta ați făcut o alegere a manualului după care veți lucra. Nu doar Dumneavoastră. Alegerea Dumneavoastră va fi automat a elevilor Dumneavoastră și a generațiilor de școlari și de profesori ce vor veni după. Ați citit, ați răsfoit și ați ales. Manualul selectat a îndeplinit așteptările Dumneavoastră, a ținut cont de particularitățile elevilor, de preocupările și de vârsta lor. Este **absolut** un manual al secolului modern în care trăim. Pentru a conștientiza această modernizare, am selectat frânturi din manualele de limba și literatura română de la începutul secolului al XX-lea până astăzi. Istoria acestor cărți de română este revelatoare...(sursa citatelor *Historia*)

Carte de citire la început de secol XX, lecția <i>Cum se intră în casă străină</i> <i>“Ține pălăria în mână cu interiorul spre tine. Niciodată nu se stă cu pălăria sau cu căciula în cap. Spune de ce ai venit și apoi te retrage, salutând pe toți cei din casă ”</i>	Cetirea de clasa a II-a rurală, 1913 <i>“Când e căldură prea mare, să ne ferim de băuturi alcoolice”</i> <i>“Când e frig prea mare și simțim că drumul și simțim că frigul ne pătrunde, să nu ne oprim; căci în acest caz moartea ne așteaptă: cine se oprește, adoarme; cine adoarme, nu se mai scoală”</i>	Carte de citire aprobată de onor. Minister al Instrucțiunii și al cultelor, 1915 <i>”Tot ce n-are vieță se numește lucru...iar lucrurile stau la locul lor”</i>	Manual de citire, 1940 <i>“Toamna, ziua s-a scurtat. Soarele apune mai devreme și răsare mai târziu... A dat cea dintâi brumă...Parcă e un soare obosit... seara se întorc căruțele încărcate. Scârțâitul roților se aude din capătul satului. Ce repede înnoptează acum!”</i>

Manualul de Limba Română, 1950 “ <i>Lenin a învățat foarte bine, ba chiar excepțional. La terminarea gimnaziului a primit medalia de aur</i> ” “ <i>Marx și prietenul lui Engels, au fost amândoi mari învățați. Se iubeau foarte mult și se prețuiau unul pe altul</i> ”	Manualul de Limba Română pentru clasa a II-a, 1980 “ <i>Cine a suit pe cer în orașe noi/ Cîntecul de pionier înșorit șuvoi?</i> ” Răspuns: <i>Partidul</i> ”	Manualul de Limba Română pentru clasa a II-a, 1982 “ <i>Oriunde merg/ În tot ce simt/ Alături ești/lubit partid/ Ești școala nouă/ Cartea frumoasă/ Ești pîinea caldă/Ce-o avem pe masă/ Ești cîmpul verde/ Ziua senină/ Hidrocentrala/ Ce dă lumină</i> ”	Manualul de clasa a V-a, ed. Art, 2017 “ <i>Despre mine. Selfie</i> ” “ <i>Unele cuvinte pe care le folosești sunt noi sau foarte noi. De exemplu, selfie. În 2013, dicționarele Oxford au declarat cuvântul anului selfie. Tu cât de des folosești acest termen?</i> ”

*

Ajungând în acest punct al retrospectivei, la manualul anului 2017, mă opresc asupra elementului central al problematicei abordate astăzi. Programa, manualul, demersul clasei a V-a. Propun un posibil scenariu didactic, pentru Unitatea de învățare I, având ca suport programa școlară nouă, manualul Ed. Art, dar și alte texte suport.

Sintetizând, cele cinci domenii de conținut ale programei, pe care noi, profesorii trebuie să le avem în vedere pentru o ÎNTREAGĂ UNITATE DE ÎNVĂȚARE sunt următoarele, ordinea fiind cea prevăzută de programă. Precizez că manualele propun toate aceste domenii de conținut și le ilustrează prin exerciții și sarcini de lucru, dar ordinea integrării lor în derularea unității de învățare și denumirea acestora este uneori ușor modificată: **Comunicare orală**

Lectură

Redactare

Elemente de construcție a comunicării/ Limbă română

Elemente de interculturalitate/ Comunicarea între popoare

Demersul pe care îl propun astăzi nu se poate finaliza într-o singură oră de curs. Profesorul nu trebuie să urmărească într-o manieră forțată, cu obstinație, pentru fiecare oră de curs toate aceste domenii de conținut. Ceea ce este foarte important este faptul că ÎNTREAGA UNITATE DE ÎNVĂȚARE trebuie să atingă aceste repere, iar ora de curs să fie o parte a acestui ÎNTREG, structurat în *cinci timpuri*. Am exemplificat trei dintre cele cinci domenii **Lectură, Elemente de interculturalitate și Comunicare orală**.

Pentru **Lectură** am selectat din programă noțiunile de predare *Narativul literar. Acțiune, personaj, timp, spațiu* ♣ *Narativul nonliterar. Acțiune, participanți, timp, spațiu* ♣ *Narativul în texte multimodale (text și imagine)* și am oferit ca suport un fragment din textul Ioanei Pârvulescu, *James* și unul nonliterar din revista *Historia*. Cu toții suntem conștienți de importanța crescândă a nonliterarului în Examenale Naționale, privind cu atenție modelele de subiecte pentru EN și Bacalaureat.

Pentru **Elemente de interculturalitate** am propus informații despre *legenda biblică a lui Noe*.

Pentru **Comunicare orală** am ținut cont de *exprimarea adecvată a emoțiilor și de rolurile în comunicare*.

James

Ioana Pârvulescu

(fragmente)

“Poate că e prea devreme să scriu despre el pentru că nu ne cunoaștem decât de vreo două săptămâni și cine știe ce surprize mi-ar putea rezerva. În orice caz, prima impresie e bună: e agreabil, binecrescut, la locul lui, iar mie mi se pare chiar frumos. A fost dragoste la prima vedere. Ne-am întâlnit **în prima zi de vară din 2011**. Spun “prima zi de vară” după calendarul personal, nu după cel astronomic. Ca toată lumea, am și eu semnele mele pentru schimbarea anotimpurilor: toamna vine când văd prima castană plesnită... Iarna începe când îmi iau mănușile cu un singur deget. Primăvara nu sosește decât în momentul în care simt nevoia să culeg un fir înflorit și să-l duc acasă în chip de veste bună, să-l arăt celorlalți, ca porumbița care a dat de uscat, când cu potopul lui Noe.* (...)

Principala lui caracteristică e că știe să discute cu oricine despre orice și pare să-i placă asta, i se aprinde o lumină pe față. Nu se supără cu una cu două, face față agresivității. Pentru o persoană care tace cu plăcere, ca mine, e o complementaritate binevenită. Îl las pe el. Când a intrat în viața mea s-a prezentat fără fașoane: "James". Și eu mi se pare că am spus: "Cristina". “Dar mi se spune Tina”, am adăugat în gând. (...)

Pe căldura asta, îi place enorm să stea acasă, poate și din cauza aerului condiționat, care e mai aproape de temperaturile din locurile copilăriei lui, dintr-o Anglie în care plouă des. Cred că se simte bine între cărțile mele, iar locul lui preferat e lângă noptieră. Prima bucurie pe care mi-a făcut-o e că a început să răspundă el la telefoane, ca un secretar eficient. Are o memorie de computer, pentru că, fără să-și noteze, ca mine, treburile urgente pe bilețele lipite de ușă, îi ține minte pe toți cei care m-au căutat. Ca mai toate personalitățile puternice însă, James nu se grăbește să-și afișeze calitățile. Știe că le voi descoperi cu timpul și, de altfel, nici unul dintre noi nu precipită lucrurile. În ce mă privește, deși îi dedic cât pot eu de mult timp, sunt încă atât de ocupată încât abia reușesc să mă bucur de prezența lui. Ori poate că nu, și sunt eu excesiv de suspicioasă. Are un singur defect vizibil: nu știe deloc să gătească.

*

Cristina își întrerupse șirul gândurilor, ajunsese acasă. Descuie ușa, își agață pălăria de soare în cuier și intră în cameră. Privirea i se îndreaptă imediat spre telefon. Un becuț roșcat clipea vesel, semn că robotul înregistrase niște mesaje. Se apropie să le asculte mângâind cu privirea numele scris cu litere negre pe aparatul alb: James. Era un telefon britanic. Îl cumpărase la începutul verii. Pur și simplu nu își mai închipuia viața fără el.”

“La început a fost Cuvântul. Și-apoi, la un moment dat, a fost inventat telefonul. Una dintre acele invenții care deschid noi etape. Au trecut mai bine de 100 de ani de la inventarea lui, a fost vechi și a fost nou, dar a fost mereu prezent, aproape indispensabil pentru mii, zeci de mii, sute de mii, milioane, miliarde de oameni. Așa a fost să fie. La început, ca în orice început, nimeni nu l-a luat în serios. Apoi mulți s-au certat pentru inventarea, îmbunătățirea și răspândirea sa. În final, a devenit absolut necesar. Aceasta este istoria scurtă a telefonului, cu oprire acasă la marele maestru de ceremonii: **Alexander Graham Bell**.

Pe certificatul de naștere al telefonului stă scrisă ziua de **14 februarie 1876**. Acesta a fost momentul când ideea unui dispozitiv capabil să transmită sunetul prin intermediul electricității a fost înscrisă la Oficiul american pentru brevete. Însă lucrurile nu au mers tocmai lin. Întâmplarea a făcut ca invenția să fie înregistrată de două ori, în aceeași zi, la distanță de patru ore, pe numele a două persoane: **Alexander Graham Bell și Elisha Gray**.

Inițial, Bell a încercat să vândă brevetul pentru telefon către Western Union, pentru 100.000 de dolari. Oferta a fost refuzată categoric: „ce ar putea face compania asta cu o jucărie electrică?”, a replicat ironic președintele companiei.

Apoi în **1894**, când brevetele companiei Bell au expirat, industria telefoniei a devenit, brusc, populată de numeroase noi companii: în 1894 existau deja 87 de companii independente în America, iar în **1902**, peste 6.000. În mai puțin de zece ani de la expirarea brevetelor, Compania Bell pierdea puterea pe piața americană. Rețelele de telefonie mobilă din **Marea Britanie** sunt printre cele mai fiabile din lume, având acoperire națională pentru 2G și 3G, servicii inovative și tarife atractive, indiferent de necesitățile Administratorul unei companii de telefonie din Seattle declara în **1909** că 30% din apeluri erau „pur și simplu bârfe inutile”, 20% comenzi către diverse magazine și 15% invitații la evenimente sociale. Peste patru ani vor fi 5,1 miliarde de utilizatori de telefoane mobile în lume, față de 4,3 miliarde în **2011**, potrivit unui infografic realizat pe baza unor date furnizate de eMarketer.”

Historia

<https://www.history.ro/secțiune/general/articol/scurtă-istorie-a-telefonului-invenția-care-a-înving-distanța>

Trăsăturile textului literar/ nonliterar, atât cât permite nivelul unei clase de elevi de a V-a vor fi surprinse într-un organizator grafic simplu, ținând cont de cerințele programei *Narativul literar. Acțiune, personaj, timp, spațiu* ♣ *Narativul nonliterar. Acțiune, participanți, timp, spațiu*

<i>Narativul literar.</i>	<i>Narativul nonliterar</i>
<i>Acțiune</i> Text surpriză, se poate discuta puțin raportul realitate-ficțiune, trăsătură a operei literare Pot surprinde elemente de simetrie compozițională (vara, anotimpul care anticipează și susține “confuzia” om-telefon, becuțelul care clipește vesel)	<i>Acțiune</i> Istoria succintă a telefonului, în cifre și în date ale realității
<i>Personaj</i> James, personajul pe care l-au crezut prieten, ființă, era un telefon Cristina/Tina, povestitor prima dată și apoi	<i>Personaj</i> De reținut numele inventatorului telefonului, Bell Interesant și faptul că în aceeași zi încă o

povestitor, în final Personajele sunt create de imaginația scriitoarei	persoană își brevetează, la patru ore distanță, aceeași invenție Personajele nonliterarului sunt, de fapt, persoane
<i>Timp</i> Vara anului 2011 Apelul la alte anotimpuri se face prin sintagme expresive, iarna-mănuși cu deget.....	<i>Timp</i> 14 februarie 1876, 1894, 1902, 1909, 2011 O serie de cifre și date concrete, istoria telefonului pe scurt
<i>Spațiu</i> Casa Tinei, spațiul natal al lui James, Anglia	<i>Spațiu</i> America, Marea Britanie

Pentru narativul în texte multimodale, propun a se viziona clipul pe youtube https://www.youtube.com/results?search_query=umarile+telefonului+mobil

Clipul constituie punctul de plecare pentru componenta de **Comunicare orală**, exprimarea adecvată a emoțiilor. Poveștile în imagini ale celor care nu au timp pentru prietenie, pentru familie, pentru copiii la diverse stadii de evoluție și ratarea celor mai importante momente din viața celor dragi, toate acestea vor fi pretextul unor dialoguri elev-profesor, elev-elev. Pentru conștientizarea comunicării și a rolurilor în acest act de transmitere a informațiilor și a sentimentelor, ei vor răspunde la întrebări de genul :

“Cum își exprimă acești tineri/copii sentimentul dezamăgirii?”

“Ce stare de spirit trăiește băiețelul cu mingea/fetița cu bicicleta/adolescent ce merge la bal?”

“Ce semne te-au ajutat să identifice aceste emoții?”

În acest tip de comunicare orală ei vor mărturisi **dacă** au trăit momente asemănătoare (din nefericire!!!) și pot răspunde la întrebări de genul

“Cum te-ai simțit când mama/tata nu a reușit să ajungă la serbarea/ meciul/ aniversarea...ta?”

“Dacă ai putea să dai timpul înapoi, ca în videoclip, ce ai schimba în derularea aceluia moment?”

Un aspect semnificativ în demersul propus este cel legat de **Elementele de interculturalitate**. Conținuturile prevăzute la clasa a V-a sunt: Identitate personală – identitate națională – diversitate culturală și lingvistică /Modele comportamentale în legende greco-romane. Eu am ales **legenda biblică a lui Noe cu arca lui mitică**, pentru sublinierea simbolurilor majore și pentru identificarea relevanței acestui apel religios-livresc în contextul unui text modern....

Arca lui Noe a fost o corabie imensă, pe care, potrivit Bibliei, Noe ar fi construit-o la îndemnul lui Dumnezeu ca să își salveze familia și animalele terestre de marele potop. Dimensiunile corăbiei, prezentate în Biblie, erau următoarele: lungimea de trei sute de coți, lățimea de cincizeci de coți iar înălțimea de treizeci de coți, dimensiuni care, conform cercetărilor istoriografice, echivalau cu 137 de metri lungime, 23 de metri lățime și 14 metri înălțime. Comentatorii Bibliei spun că potopul a avut loc în jurul anului 3300 î.Hr.

Potopul și salvarea lui Noe de către Dumnezeu sunt descrise în Biblie, în cartea întâi a lui Moise (Facere): „Văzând Domnul stricăciunea oamenilor, I-a părut rău că a creat omul, așa că a decis să distrugă tot ce a creat până atunci”. Dumnezeu a văzut că Noe este om bun și cinstit așa că s-a gândit să-l salveze pe el și pe familia lui, mai exact nevasta și fiii săi Sem, Ham și

Iafet, împreună cu nevestele acestora. Domnul a poruncit lui Noe să ia din fiecare animal câte o pereche, din păsări câte șapte perechi și să-i ducă pe arcă, ca să fie din nou animale pe pământ și după potop. Se spune că potopul a durat 365 de zile, alții spun că au trecut 371 de zile până când arca a eșuat pe vârful muntelui Ararat. Alte 40 de zile au trecut până când apele s-au retras și munții au devenit vizibili. Noe a lăsat prima oară liber un corb, dar nu a găsit pământ uscat. După ce au trecut șapte zile, Noe a lăsat liber **un porumbel** care s-a întors cu o ramură. După alte șapte zile iar a lăsat liber un porumbel, care nu s-a mai întors. După un an și 10 zile de la începerea potopului, la porunca divină, Noe împreună cu toți cei care se aflau în arcă au ieșit afară. După potop, Domnul i-a promis lui Noe că niciodată nu va mai șterge omenirea de pe pământ cu apă, și a creat primul curcubeu pe cer.

Elevii vor observa simbolul porumbelului, mesager al primăverii în textul Ioanei Pârvulescu, dar și al veștilor bune, cu origini biblice.

O privire sintetică asupra acestui posibil demers subliniază următoarele aspecte:

- Accesibilitatea unor conținuturi (literar/nonliterar) esențiale și intuirea unor concepte operaționale ce vor fi dezvoltate mai târziu, naratorul, personajul, naratorul-personaj
- Argumentarea narativului literar și nonliterar
- Conștientizarea, prin imagine, a faptului că în comunicare elementele nonverbale și paraverbale sunt foarte importante
- Înțelegerea faptului că personalitatea unui om, identitatea lui personal trebuie înțeleasă în contextul mai larg, al culturii/ poporului din care provine

*

Pentru încheiere am păstrat un răspuns la întrebarea emblematică din titlu: Există viață după manuale? Demersul propus astăzi este unul posibil, axat pe manual, dar având un sigur ghid călăuzitor: programa școlară nouă. E bine să nu uităm de etimologia latinească ce impune relația manualului cu **mâinile**. Vom folosi manualul pe post de instrument, manipulându-l cum considerăm noi, profesorii că ne este folositor, fără venerația care l-a transformat cândva în carte sfântă. Da, există viață și după manuale. Există viață, pentru că există elevi care gândesc și sunt liberi și creativi, pentru că există profesori dedicați, liberi și creativi.